

putnička radionica

Klub putnika Srbije predstavlja...

Iva:

Sedim u taksiju, zatrpana kesama sa mapama, knjigama putopisa i predmetima dovučenim sa najraznoražnijih putovanja, razmatram da li imam tremu ili ne i kako će se to odraziti na prvu radionicu u kojoj učestvujem u svojstvu koordinatora i facilitatora. Kakvi će biti polaznici? Kako ćemo im se dopasti? Hoćemo li uspeti da prenesemo delić naših ideja? Iz radio-stanice čujem glas koji poziva vozilo na Lazarevu adresu, odlično, i on će uskoro stići, lepo smo se uskladili za početak.

Milica, naša domaćica u Američkom kutku, pomaže da

uredimo prostor i daje osnovna uputstva. Grozničavo se preslišavam redosleda aktivnosti, kako ne bih nešto previdela.

Niko drugi ne deluje uzbuđeno. Shvatam da ne delujem ni ja, ali da svi to pomalo jesmo. Polaznici su pristigli malo ranije, pa dok pijemo kafu i čaj, primećujem da su pronašli zajedničke teme i već se udubili u nekakvu diskusiju. Biva mi lakše, okej, komunikacija neće biti problem.

Radionica je, nakon obaveznog upoznavanja, sadržala niz segmenata koji su za cilj imali da preispitaju stav polaznika o putovanjima, motivima koji nas na putovanja navode, kao i sve ono što nam putovanja pružaju. Na papiru smo zajednički popisivali ove motive, a zatim o njima

diskutovali, otkrivali nove, nalazili primere koji ih oslikavaju, prisećali se raznovrsnih anegdota i, na kraju, izašli sa spiskom koji je za svakoga od nas imao da ponudi nešto novo, neki aspekt putovanja o kom nikada ranije nismo razmišljali.

Zatim smo razgovarali o objektivnim preprekama za putovanja, od kojih su najčešće pominjani vize i novac. Razgovarali smo o načinima za lakše rešavanje ovih problema, mogućim rutama i putovanjima u jeftinije zemlje, o tome za koje zemlje nam nije potrebna viza, i o rešavanju najrazličitijih logističkih problema koji se mogu isprečiti prilikom planiranja putovanja. Polaznici su delovali zatečeno mogućnostima koje postoje, a o kojima nisu mnogo znali ranije.

Marija:

Par sati razgovora o načinu na koji putujemo, zašto, kako, gde, na koliko, sa čime, zaista mi je otvorio oči. Postoji dosta neiskorišćenih povlastica u našoj zemlji u vezi sa putovanjima, i ja

sam saznala na sastanku samo mali deo, ali želim da naučim još, kao i svi ostali koji su se našli tog dana u Američkom kutku. Imali smo zadatke u cilju da steknemo iskustvo i shvatimo poentu obilaženja gradova i njihove kulture. Što se mene tiče, to je bila ubedljiva i dobra lekcija. Neverovatno je koliko čovek može da se zabavi sa potpuno nepoznatim ljudima u nepoznatom gradu. Između ostalog, Iva, Lazar, Marko i Uroš su to hteli da nam opišu, pokažu, dokažu, i inspirišu nas da i sami, bez straha, pokušamo da realizujemo svoju društvenost i kreativnost kroz putovanja.

Iva:

Aktivnost koja je za cilj imala podsticanje radoznalosti i aktivnog pristupa putovanju, i kojom smo želeli da skrenemo pažnju polaznicima da ne moraju daleko da putuju da bi videli mnoge zanimljivosti, bila je sačinjena od niza zadataka koje su polaznici morali da obavljaju u Novom Sadu - pronalaženje skrivenih zanimljivosti i saznavanje

Kada: januar-april 2009.
Gde: Novi Sad, internet, Sjenica-Prijepolje-Uvac

instruktori:

Iva Čukić, Beograd
Lazar Pašćanović, Novi Sad
Marko Đedović, Lučani/Beograd
Uroš Krčadinac, Pančevo

polaznici:

Jelena Nikolić, Tomaševac
Jovana Arsić, Beograd
Katarina Đorđević, Beograd
Marija Milenković, Smederevo
Nikola Rajić, Novi Sad
Pajazit Pomak, Novi Sad
Srđan Radić, Niš

zanimljivih informacija u razgovoru sa ljudima.

Na kraju, razgovarali smo o konstruktivnom i kreativnom aspektu putovanja, o deljenju onoga što smo na putovanju stekli sa drugima, te o pisanju putopisa i fotografiji. Kroz niz primera putopisnih tekstova, diskutovali smo o dobrim i lošim, dosadnim i zanimljivim tehnikama pisanja putopisa. **Uokviren** je primer jednog od tekstova o kojima smo diskutovali ->

Glas naratora:

Posle prvog dela radionice smo se razišli kućama, kako bismo se na mejling listi dogovorili o izboru destinacije za ekspediciju tokom koje će sve ovo o čemu smo razgovarali naći svoju praktičnu proveru i primenu.

Odlučili smo da odemo u kanjon reke Uvac, na jugu Srbije, uz posetu Prijepolju, manastiru Mileševi i Sjenici.

"JAT-ov let za Alžir, s polaskom iz Beograda, vodi preko Zagreba, sa čijeg aerodroma poletesmo tačno u 10,45 časova. Let do grada Alžira, od Zagreba, traje jedva koji minut duže od dva sata, Boeingom 727, na visini od 12 kilometara, brzinom od 950 km/čas. Temperatura vazduha pri poletanju u Zagrebu je bila +2 stepena C, a na alžirskom aerodromu "Houari Boumedienne" (čitaj: "Hari Bumedijen"), ona je iznosila ravno 20 stepeni C u 12,50 časova, kada smo tamo sleteli. Temperatura vode u moru bila je 19 stepeni C, dakle, svega jedan stepen ispod temperature vazduha.

Dramatičan porast broja stanovnika

Zanimljivo je pogledati kako se u gradu Alžiru kretao broj stanovnika tokom poslednjih stotinjak godina. Evo tog pregleda: godine 1871. u gradu je živelo svega 23.000 stanovnika; godine 1881. ih je već 376.000; 1891. ima ih 500.000. Onda, 1911. broj žitelja iznosi 752.000; a 1966. tek 937.000. Sledećih dvanaest godina broj žitelja stravično se penje te ih 1978. ima već 1.748.000; a 1983, ako je verovati dosta nepreciznim podacima, u gradu Alžiru živi između 2 i 2 i po miliona stanovnika!"

Voz, Prijepolje, Mileševa

Jelena:

Pred svako putovanje kod čoveka se javi ona pozitivna trema, koja ako prvi put negde sami putujete, postaje još veća.

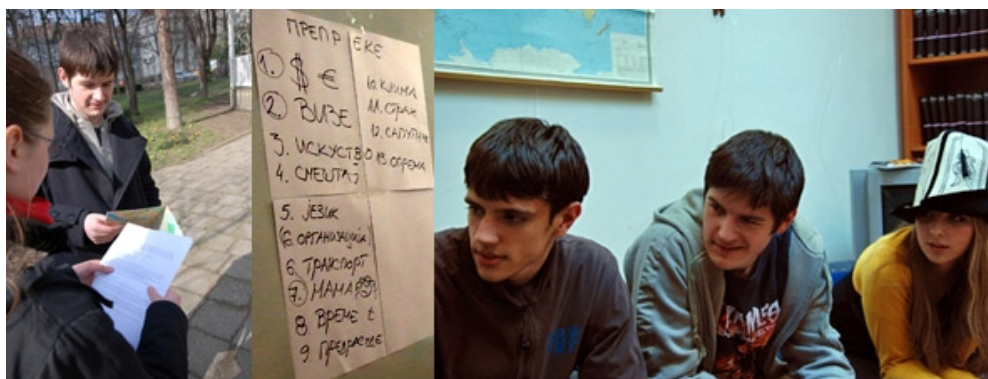
Prvi put sam išla južnije od Save i Dunava, prvi put putovala vozom. Grad Prijepolje, samo njegovo ime za mene nije ništa značilo, nikakav pojam ili događaj nisam vezivala za njega.

Ove godine sam prvi put čula da i kod nas ima beloglavih supova. Štaviše, kad sam videla gde ću putovati i kad sam saznala da je sup vrsta lešinara, jako sam se uplašila. Supove sam zamišljala kao one lešinare iz Diznijevih crtanih filmova, jer sam samo tamo mogla da ih vidim. Putovanje vozom mi je isto bio jedan apstraktan pojam. Uostalom, ja nisam ni imala predstavu kako izgledaju naši vozovi, ni kako je putovati njima. Jedini pogled na njihov enterijer imala sam zahvaljujući domaćem filmu „Lajanje na zvezde“.

Došao je i taj dan kada je trebalo da krenem na put, trema je polako nestajala, a javljala se želja za avanturom. Kada sam ušla u voz, odjednom su ispred mene oživali svi junaci filma. Nakon izvesnog vremena voz je krenuo. Tokom puta prepričavali su se razni

događaji iz škole, vodila se rasprava oko nekih fakulteta... Našu priču prekinuo je ulazak jednog mladića, koji se ponašao veoma čudno. Prvo je zauzeo mesto jednom starijem gospodinu, a onda je počeo da nas ispituje odakle smo, gde idemo, šta ćemo tamo raditi, što i ne bi bilo problem samo po sebi da mladić nije bio u vidno alkoholisanom stanju, sa limenkom piva zgnječenom između prstiju. Najbezbolniji način da se izbegnu ovakvi razgovori, jeste pretvarati se da spavaš. Ova fora je zaista upalila, kada je video da ne želimo da pričamo sa njim jednostavno je izašao iz kupea a naše "pretvaranje" prešlo je u ugodan san.

Pred samo svanuće iskricali smo se u Prijepolju, dočekala nas je pusta stanica i jako hladno vreme. Jedino mesto gde se možete skloniti u toplo je kafana „Svanuće“. Mesto na kojem ćete moći da dobijete prve informacije o vremenu polaska autobusa ili nešto slično. Mogu vam reći da su ljudi ovde mnogo ljubazni, verovatno ćete odmah dobiti i novi nadimak, tako nam je Marko postao Mare Roker, zbog neobičnosti svoje frizure, naime, ovaj neobičan mladić nosi, zamislite molim vas, dugu kosu! Roker, šta bi drugo bio. Za čas posla, i ostatak naše ekipe dobio bi svoje nadimke, samo da smo se još zadržali u "Svanuću".

Nakon što sam se okrepila toplim čajem, prva misao mi je bila da se okrepim nekim obrokom pre pešačenja koji nam je predstojao.

Tog jutra jedino smo u pekari „Atini“ mogli naći prvi topao obrok. Bez razmišljanja naručili smo komplet lepinju. Puste oči gladne... Jedino je Nikola naručio lepinju bez pretopa. Kada smo se naklopali shvatili smo u čemu je razlika. Ovako spremljena lepinja je preteška za stomak. Stvara vam u stomaku osećaj kao da ste progutali kamenje. Jedino je Nikola bio srećan i zadovoljan svojom hranom, ali ni njegova sreća nije bila duga veka. Neko iz ekipe je posustao, i sa vragolastim osmejkom ponudio Nikoli

platio već lokalni pijanac, čovek dobre volje, koji je rešio da nas počasti ovim lokalnim specijalitetom.

Ovaj čovek nas je ispitao kuda smo se uputili, bio je voljan u svemu da nam pomogne. Čak je hteo da nas odveze do manastira, ali mi na to nismo pristali, zbog sumnje u njegovu vizuomotornu koordinaciju. Na putu ka manastiru naišli smo na muslimansko groblje na padini preko puta rečice, koje je bilo lepo uređeno, kao neki mali grad ili selo.

Kad smo stigli ispred manastira već je bilo svanulo. Oglasila su se manastirska zvana koja su

specijalitet pod izgovorom da je tako ukusno da mora da proba. I tako ni Nikola nije izbegao sudbinu da narednih nekoliko časova u želucu ima osećaj progutanog povećeg kamena. A lepinja, da baciš dođe ti žao, jer nisi je ti

pozivala narod na jutarnju službu. Požurili smo da stignemo na početak službe, ali su vrata manastira, začudo, bila zatvorena, kao zapečaćena, džaba nam je bilo dozivanje i lupanje o njih. Neko bi odustao od posete manastiru, ali

ne i mi, nismo džabe pešačili 5 km kroz mrkli mrak. U manastirsko dvorište smo ušli kroz gradilište oko novih konaka. Da nas je neko video pomislio bi svašta.

Monahinja nam je sa prozora mahnula rukom da dođemo u prostoriju gde se održava služba, koja je tek počinjala. Nakon par trenutaka pomisliš da služba već uveliko traje, a posle se ispostavi da je pop izmešao tekst. Nažalost, nismo mogli da ostanemo do kraja, jer smo bili tek na početku našeg puta, a i služba nije bila baš od srca, što je posebno postalo očigledno kad je pop, usred pojanja, podigao glavu prema prisutnima i polu-začudeno upitao: *Kako beše dalje!?*

Dvorište manastira je jako lepo sređeno, može da pruži mir i tišinu što je svakom u nekom trenutku potrebno. Međutim, i ovde se može naći poneko razočarenje. Ispred kapije manastira nalazi se svetleća reklama na kojoj piše: *Dobro došli, благослов Светог Саве нека је са вама*.

Na drugoj strani iste reklame piše i ovo: *Слушајте Радио Милешеву на фреквенцији 101,4 МХз*.

U dvorištu, prvo što pada u oči je nešto nalik na letnju binu koja je prekrivena ciradom plave boje i svojim neukusom prilično odudara od manastirskog kompleksa. Iako deluje pomalo jeftino i neprikladno, pored tolike lepote manastira lako zaboravite na to.

Poseta manastiru ostaje u lepom sećanju, a sveštenikova služba, krov na bini i svetleća reklama ostaju kao sećanje na loš ukus.

Još uvek su mi misli prepune prizora prirode, same sebi dovoljne, koja ti uzima dah, zbog koje ti napor nije težak, koja sada znam, eno stoji i čeka da ošamuti i zavede putnike početnike kao što sam ja, da unese u njihove tabane nemir i zarazi željom za putovanjem i otkrivanjem novih predela i ljudi. Preporuka svim putnicima da posete ovaj predeo i okrepe se na surovosti prirode i toplini ljudi u ovom kraju.

Izgubljeni u magli

Katarina:

Sigurno znate onu priču vaših starih o teškom njihovom detinjstvu: deset kilometara peške do škole (samo u jednom pravcu!), bosih nogu, po snegu i uzbrdo. E pa, dragi moji, nadam se da ćete posle ove naše priče i vi shvatiti kako urbane legende zapravo nastaju.

Posle prisustvovanja maratonskoj službi u manastiru na kojoj su i najizdržljiviji od nas poklekli, uputismo se tvrđavi na vrhu brda u malom selu iznad Mileševa. U početku hitrim korakom i sa velikim entuzijazmom počesmo da se penjemo. Put je bio „tu negde“, svi smo pratili Lazara koji je zapravo u početku i delovao kao da zna šta radi. Oni od nas koji su tvrdoglavo odbili da poslušaju Ivin savet i obuju nepromočive cipele (čitaj: gotovo svi), već su tu, na delu kada smo preskakali ogradu nečije njive kako bismo presekli put, bili potpuno mokrih nogu. Na svu sreću, mislili smo tada, trebalo je da se putešestvije do tvrđave brzo završi te da ćemo uskoro imati vremena da se preobujemo. Ah, pustih misli!

Išli smo dalje, oduševljavali se činjenicom da ljudi mogu da zagađuju prirodu čak i tamo gde se čini da ljudska noga nikad ranije nije kročila, i pitali se kako se

uopšte ljudi odluče da sistematski bacaju smeće tamo gde je sasvim neverovatno da to čine. S obzirom na to da su i dalje u pitanju bili rani jutarnji časovi, nismo se previše čudili gustoj magli koja se poput čebeta spustila iznad nas, već smo zadivljeno posmatrali čestice vazduha bele boje koje su se haotično kretale i konačno smo sasvim jasno razumevali zakone atomske fizike kojima su nas tako davno učili. U putu smo se još i šalili, smejali i razgovarali, sve očekujući da odmah tu, iza ovog brda, iza one krivine, iza ovog zavijutka, naiđemo na čudesnu tvrđavu. Međutim, ona je uporno odbijala da nam se pokaže, tvrdoglavo je za nas ostajala misterija i bili smo prinuđeni da ponovo izigravamo satove budilnike i od meštana ovog seoceta od svega desetak kuća u rane jutarnje časove tražimo pomoć za nastavak puta. Jedna gospođa, pošto nas je više puta molila da ostanemo i popijemo kafu u njenom domu, objasnila nam je kako dalje:

„Ete tako, ne idete drumom nego presećete uz brdo, preko tri potoka, pa onda iziđete na drum i dalje ne mož' da promašite. Deset minuta peške, nema više.“

Iz ove perspektive čini mi se da je to zapravo bio jedan od ključnih trenutaka u mom životu: saznala sam da je vreme jedna tako relativna stvar! Jer, očigledno,

njenih deset minuta nikako nije moglo da ima logičke veze sa mojih deset minuta, jer je njenih deset minuta bilo mojih četrdeset. I tako, put se nastavlja, prvi potok smo još i uvideli pa smo veselo mislili da smo na pravom putu; za druga dva ne bismo ni pomislili da su potoci da se neko od nas nije iskreno nasmejao trima kapljicama vode koje su paduckale sa malo većeg uzvišenja na deo ispod. Opet pitasmo za pravac, i opet nam rekoše da ne možemo da promašimo, a vremenski, kažu oni, desetak minuta. I opet se penjasmu i penjasmu dalje, mojih desetak minuta davno prodoše, ali sam, poučena iskustvom, znala da o tome ne treba ni da razmišljam. Lazar i ostali sada već nisu imali ništa veću predstavu o tome kuda treba da idemo od nas samih, a vreme za pronalaženje tvrđave polako je isticalo, jer je trebalo vratiti se do manastira kako bismo ispoštovali vremenske okvire za dalje putovanje.

Mesto je sada bilo tako pusto da nikoga nismo mogli da pronađemo ni da upitamo kuda dalje pa smo samoinicijativno birali ono što nam je „izgledalo“ kao da može biti pravi put, dok smo mi mlađi sve dublje postajali uvereni da tvrđava zapravo i ne postoji i da je čitava naša radionica njihov plan da nas na terenu prodaju u belo roblje ili već nešto slično. Prošli smo i pored groblja, i to ne jednom, odvajali se pa se ponovo spajali, no od

tvrđave ni traga ni glasa. Umesto nje, naišli smo neplanirano na jednu džamiju u koju nismo mogli da uđemo, ali nam je seljak koji je pored nje radio objasnio mnogo brži put da se vratimo do manastira. U ovom trenutku svi su već bili iscrpljeni da dalje lutaju te je jednoglasna odluka pala da se vratimo nazad (verovatno jer su vodiči bili zabrinuti da nam ne istekne predviđeni vremenski rok, a mi ostali srećni jer je ipak izgledalo da ćemo dočekati svetlost još jednog dana u slobodi). Za divno čudo, za pravih, mojih desetak minuta (koliko nam je seljak rekao da ima do manastira) zapravo se i našosmo dole, kada smo konačno i shvatili poentu upravo zvršenog puta.

Naime, naši vodiči, osim što su pokušavali da nam u što većoj meri prenesu svoje bez sumnje veliko znanje u oblasti jeftinih putovanja, svojski su se potrudili i da na neki način budu psiholozi, tj. da nas, mlade i još uvek zelene, nauče kako da se borimo na surovim stazama života. Epizoda koje ćemo se sećati kao kroz maglu zapravo se zvala „Traženje tvrđave u sebi“ i pokušala je da nam, na filozofski način, dočara da nije uzalud penjanje ako se tvrđava ne pronađe, jer postoji tvrđava u svakome od nas koju je samo potrebno otkriti. Na ovom putovanju od deset kilometara uzbrdo (samo u jednom pravcu!), mokrih nogu, po magli i uzbrdo,

Foto-sesija u zoru

Odakle dolazimo, kuda idemo? Ko smo?

Džamija u selu Hisardžik, sa nevidljivom tvrđavom u pozadini

Rosa na paučini

mi smo tražili tvrđave u sebi. Možda jednoga dana i naša deca čuju za to i dive se visini našeg zadatka.

Specijalni rezervat "Uvac"

Iva:

Došao je trenutak u kome ćemo objasniti i kako je došlo do toga da za našu radionicu odaberemo upravo ovu destinaciju. Pre nekoliko godina, Lazar i ja, sa još dvoje prijatelja, zabasali smo u ove krajeve, po ciči zimi nekog ledenog poznonovembarskog jutra. Stopirali smo u parovima, a Lazar i ja smo imali sreće i prilično brzo smo se obrel i u Sjenici, u kojoj je trebalo da sačekamo Željka i Jelenu - drugi stoperski par. Međutim, njih ni od korova. Sat, dva, tri, već smo se upoznali sa svim sjeničkim znamenitostima, kad su nam javili da ih pričekamo još malo, da su ih na stopu pokupili - rendžeri specijalnog rezervata "Uvac", i povezli u obilazak okoline. Uskoro ćemo i mi upoznati Meska, lokalnu legendu i šefa rendžera, koji će nas ugostiti u svojoj kući, pokloniti dve kile domaćeg sjeničkog sira, i smestiti na besplatno prenoćište u kamp-prikolicu njegovog prijatelja policajca, na samoj obali jezera u kanjonu reke Uvac. U sećanju mi se mešaju spektakularni prizoriinja koje prekriva kratku travu oko jezera, iz kojeg se diže gusta bela izmaglica, sa uspomenama na

bronhitis koji sam zaradila u pomenutoj prikolici u kojoj je temperatura bila dovoljno niska da su se kapi za nos u potpunosti zaledile u bočici. Kažu da se na hladnom bolje spava, tako da nas je Mesko sutradan okrepljene proveo po kanjonu, uz obećanje na rastanku da ćemo se vratiti kada budemo imali malo više vremena da odemo i do mesta gde se gnezde beloglavi supovi, ponos i dika ovog specijalnog rezervata prirode.

I, eto nas ovde. Iznureni posle neprospavane noći u vozu i besomučnog pešačenja do Mileševa i tvrđave izgubljene u magli, padamo u dubok san u trenutku sedanja u taksi, koji će nas prevesti sve do Nove Varoši po vrlo pristupačnoj ceni. Vreme do autobusa koji smo tamo hvatali za Sjenicu ubijamo u kafani uz čaj, a Urošu ni glasna i živopisna muzika ne smeta da nastavi čvrst, neometen san, glave udobno prelomljene preko drvenog naslona kafanske stolice.

Katarina, Srđan, Mesko rendžer

Još jedna partija spavanja u autobusu, i vidimo Meska kako širi ruke u znak dobrodošlice i preuzima komandu. Smeštamo se, okrepljujemo u čuvenom lovačkom domu "Lane", uskaćemo u terenska vozila i krećemo u obilazak centralne destinacije na ovom putešestviju.

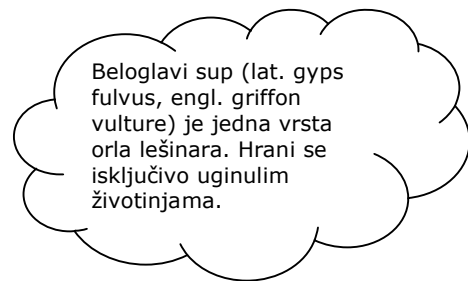

Lazar:

U kanjonu Uvca postoje dve glavne atrakcije: uklješteni meandri koje reka Uvac pravi probijajući se kroz krečnjački masiv Pešterske visoravni, i beloglavi supovi, vrsta koja se nedavno našla na rubu istrebljenja, a koju su lokalni entuzijasti rešili da po svaku cenu održe u životu. Obe ove zanimljivosti upoznali smo lomatajući se po kamenjarima, skakućući po livadama i šetajući uz ivice provalija, opremljeni snažnim dvogledima koje su nam rendžeri velikodušno stavili na raspolaganje.

Polaznici radionice imali su zadatak da sve pažljivo fotografišu, istraže, ispitaju, iscede iz lokalnih dvonožnih izvora informacija i

brizljivo dokumentuju u svojim sveskama od kojih im je bilo zabranjeno da se makar i na trenutak razdvoje.

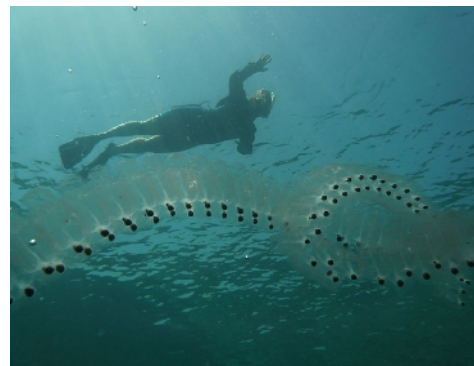
Beloglavi sup (lat. gyps fulvus, engl. griffon vulture) je jedna vrsta orla lešinara. Hrani se isključivo uginulim životinjama.

Činjenica da je supov jelovnik upravo ovakav korisna je za sva stvorenja koja tu žive, jer uginule životinje inače nikome nisu posebno potrebne, a mogu dovesti do širenja zaraza, ako ih neko ne pojede. Raspon krila beloglavog supa iznosi do tri metra, a težina između osam i devet kilograma.

Zbog masovnih akcija trovanja vukova (a samim tim i supova, koji su posle jeli otrovne vukove) broj ovih ptica se 1990. godine sveo na dvadesetak parova. Grupa entuzijasta je 1992. godine u Valjevu osnovala Fond za zaštitu beloglavog supa, organizaciju koja se pozabavila obezbeđivanjem zaštite i hrane za ove lešinare. Njihov broj je tada počeo da raste; veruje se da danas u Srbiji živi oko 80-90 parova, a najveća gnezdilišta nalaze se u kanjonu reke Uvac, u blizini Sjenice. O njima brinu rendžeri Specijalnog rezervata prirode "Uvac".

Zašto je sup umalo nestao? Zato što, kažu biolozi, postaje polno zreo tek posle pet godina života. Ženka godišnje snese jedno jaje, na kome oba roditelja leže 7-8 nedelja. Mladunac u gnezdu ostaje četiri meseca. Statistika kaže da, kada se sve to preračuna, jedan par beloglavih supova godišnje uspešno podigne između 0,5 i 0,8 mladunaca.

Na drugom kraju ove skale sedi, ili pre pluta - salpa, prozirna morska pihtija koja jede plankton. Niko se ne razmnožava brže od salpe. Dok se jedan sup ispili, desetine hiljada salpi već je spremno da iznedri nove desetine hiljada salpi, i tako dalje. Salpa izgleda ovako:

Možda nekome ne prija vizija budućnosti u kojoj planetu naseljavaju samo ljudi i salpe - ne zato što su one loše komšije, nego zato što je takva planeta jedno dosadno mesto. Isto važi i za bilo koju konkretnu državu. Lepo je

znati da možemo da skoknemo iza ugla i vidimo ogromne dobroćudne ptičurine kako krstare nebom, gledajući svoja posla - i to u našem dvorištu. Životinjama je, inače, prilično svejedno da li će njihova (ili neka druga) vrsta nestati ili ne. Isti stav deli i većina ljudskih životinja. No eto, dogodilo se da su se supovi u Srbiji za dlaku izvukli, tako da možemo da trknemo da ih pogledamo i fotografišemo - što smo i uradili:

Čika Drago Ranitović živi u blizini Devojačke stene

Meandri Uvca

Nikola i Srđan:

Naši vodiči (Mesko i Zihno), krupnoga stasa, kako bi se u narodu reklo „kao od stene odvaljeni“, preneli su nam duh uvačkog kraja, ubedljivim i smešnim pričama i pokazanom ljubavlju prema prirodi.

Još dok smo gledali beloglave supove na vidikovcu, Mesko i Zihno su nam spomenuli da će nas odvesti da vidimo Djevojačku stenu, i da će nam ispričati kako je ta stena dobila ime. Nešto pre predela sa ljutim krasom na kojem smo se nalazili gledajući supove, Iva je ubrala nešto iz trave i rekla: "Ha! Znam ja ovo, to je Iva" na šta vodiči u glas rekoše verovatno lokalnu dosetku „Trava Iva - od mrtva pravi živa“. Kada smo već bili na travnatim površima, upitismo vodiča o ljubičastom

vidiku od kojeg zastaje dah. Zihno nam tada reče o cveću kaćuni, i da su ovde momci devojkama od milja govorili „Moja djevojčice moja kaćunice“.

Raspričasmo se o muško-ženskim odnosima i Zihno, onako veselo a pritom poučno reče :

- Za deset godina od braka, ništa! Brak je najveća glupost!

Uputili smo se ka mestu odakle se može videti Devojačka stena. Koračajući brdovitim, sada zemljanim terenom, uz Meska nije bilo mesta umoru i dosadi. Inače vrlo okretan, uvek u kondiciji ispričao nam je kako je spremniji i od fudbalera!

- Ja i dečko, jedan od mog drugara, fudbaler, reče mi : "Ajd da ustrčimo uz brdo", misleći da će ustrčati brže od mene. Ja sa još

rancem na leđima, sve ovako trčim s njega, kad negde gore, eno onamo pred kraj, on BUP pa pade pa se sruši!

U daljini ugledasmo dedu, po svemu sudeći meštana, kako kopa nešto po zemlji. Došli smo do njega, a Mesko i Zihno su ga pozdravili i predstavili. Počeše priču o vlastima i politici i neko od njih reče: „Na izbore, neće da glasamo ni za kog, svi su nas oštetili!“ Deda Drago Ranitović, stočar iz kraja koji živi sa suprugom i pet-šest krava, kopao je nekakav kanal, ako se dobro sećam.

- E vidite, ono vam je Djevojačka stijena! - prstom je pokazivao Mesko ka udaljenoj steni. Zihno je onda hteo da nam dedica ispriča priču o Devojačkoj steni i tapšući ga po ramenima misleći da se ovaj stidi, ali dedica je

odgovorio da nema pojma što se tako zove i prepustio priču Zihnu.

- Kaže, odavno je to bilo nekih godina.

- Hiljadu osamsto pedeset i koje biješe... - ubacio se Mesko.

- Kaže, zaljubila se komšinica u komšiju i živeli su tu u tim kućama. S obzirom da roditelji nisu dali da se uzmu, devojka od te ljubomore, od te silne ljubavi došla i skočila sa one stene i izvršila samoubistvo i po tome je stena dobila ime.

- To ne mora da znači da i vi to treba da uradite! - strogo je rekao Mesko preteći prstom i dodao - Ja za devojkom ne bi' ni iz čamca iskočio!

- Hehehe, i zato nema zaljublivanja. Dobro, imaš ti pravo da voliš, ali da se zaljubiš...

- Ma šta da skačem bezveze. Znam da plivam ekstra, ali ne bi' skočio, za ljubav nikad.

Devojačka stena (levo) i stara kuća (desno)

Posle smo krenuli nazad ka automobilima da bi se vratili u Sjenicu. Na tom putu su nam naši vodiči pričali razne dogodovštine. Tada smo saznali da je baš u tom kraju sniman film „Sivi kamion crvene boje“ i da je Mesko pomogao u snimanju, čak je u jednoj sceni igrao vojnika koji nosi kalašnjikov, trčkara okolo i pali seno. Čuli smo zanimljivu priču Zihna, šta se desilo u sceni kada stoperka iz kamiona baca sa mosta flašu sa eksplozivom u reku.

- Flašu od litra, ide kamionom mostom, sa mosta, to je sad interesantno, gađa ona, promaši jezero, ali pogodi u kamen i pozlijedi dva ribara. Dođe tako i pozlijedi, a to su bili Beograđani statisti.

Dan je lagano odmicao, a ekipu putnika je stizao umor i san. Opazivši da su neki od nas pospani, Mesko odsečno izusti: - Šta će ti spavanje! Ionako će ti dosta biti u dva metra zemlje dolje.

I ako je neko posumnjao u priču o Meskovoj kondiciji, nije trebalo J Nekoliko metara pre nego što ćemo da posedamo u kola, Mesko je zastao i na suprotnoj strani dlanova, na kamenitom putu, uradio pet vojničkih sklekova, ustavši i upitavši nas: "Hoš još?"

Nastavili smo put i stigli do automobila, i požurili da izvorište reke i stare vodenice obiđemo pre nego što se spusti mrak.

Mesko demonstrira kako je svu noć spavao na mostu, čekajući lovokradice

Povratak – A ja što ću, a sa kime ću ...

Srđan:

Sve nas je stigao umor, a kako i ne bi, kada razređen planinski vazduh i priroda najbolje i najlepše izmore čoveka. Po prvi put smo ušli u sobe i bili nadomak udobnog, mekog, kao za san stvorenog kreveta. Ali, ko će da spava sad! Kao sto rekoše rendžeri: "Koja je vajda od spavanja, šta će ti to! Dosta će ti biti dolje dva metra pod zemljom!"

Nije nam trebalo mnogo kako bismo se odlučili da ostatak večeri ipak ne provedemo samo spavajući. Sjenica, „najsmrz“ mesto u Srbiji je čekala na nas, te krenusmo. Mirne duše mogu izjaviti da nemam predrasuda prema ljudima druge vere, ali ima nešto u psihi čoveka da se od nepoznatog i nesvakidašnjeg barem u duši potajno straši. Sličan osećaj blage jeze bio je prisutan u meni dok smo, kao vrlo upečatljiva grupa, kao magnet za poglede, zujali kroz grad tražeći, kako bi Nišlije rekla, kasvetno mesto za večernji obrok.

Ubrzo, shvativši da se ne možemo sami snaći, bili smo prinuđeni da se vodimo dobrom starom „ko pita ne skita“. I sada dolazi onaj momenat, kada sve predrasude odlepršaju posle dve sekunde straha. Zamislite situaciju. Stajali

smo na trotoaru i opazili, na dvadesetak metara od nas, grupicu muškaraca-momaka koji su se spremali za izlazak, doterani, picnuti, pravi kicoši u lakovanim kožnjacima. Bili su skoncentrisani ispred poluosvetljenog kluba, i to nije sprečilo, ni u jednom trenutku pokolebalo, ni manje ni više nego Ivu, da im bez ikakve bojazni odlučno priđe, poželi dobro večer, i pita: "Gde bismo mogli naći dobro mesto za klopnu". Vakuum, uzdah, i prođoše sekunde. Odmah zatim, momci su vrlo ljubazno odgovorili i pokazali kuda nam je ići. Šta da vam pričam, kada su osim toga, još jedno pola sata potrošili na nas, vodajući nas kroz Sjenicu od jednog do drugog mesta, i na kraju doveli do mesta gde su nam rezervisali sto. Šta sam tada rekao – Kakvi kraljevi!

Lepo smo jeli, pili, namirili se za ostatak večeri, ali do tada nije mi pala jedna stvar na pamet – povratak. Jedinu sam bio južno od Dunava, što je iziskivalo određenih problema pri putovanju. Na to sam skroz zaboravio.

Došli smo u sobe, i razmotrili situaciju. Plan je bio da sutra, posle odmora (čitaj dobrog sna), obiđemo džamiju u Sjenici i bez žurbe krenemo u poslepodnevni časovima kući. U toj soluciji, ja bih u Nišu bio negde oko 02h, što mi nikako nije odgovaralo pošto sam sutra (u ponedeljak) išao u školu.

U trenutku promišljanja i razmatranja bilo je nešto iza ponoći. Ispostavilo se da je jedino rešenje bio bus koji je iz Sjenice kretao u 05:45 za Novi Pazar gde bih odmah posle ušao u bus za Niš koji stiže oko 14h...

Da, sve to zvuči ok, pa ajde, što da ne. ALI, posle sati i sati pešačenja, nespavanja, red je bilo odspavati, a kada vidite da od toga nema ništa, nije baš svejedno...

Presudio sam, i stoički podneo stvarnost da se mora ustati kako bi se stiglo doma J

Uroš i Lazar su čitali kuran, koliko se sećam ili je to bila kao neka knjiga za veronauku. Prozborili smo još koju, završio sam „rogonju“ i otišao da... spavam.

Pet je sati. Sjenica. Ulica, pusta, tek po koja svetiljka. Muk. Tada sam shvatio da sam želeo da se ipak nešto čuje jer je tišina zaista bila jeziva. Čuju se samo koraci, i

misli odzvanjaju. Mislio sam o tome „šta ja radim ovde“, „kako sam došao i kako ću se vratiti“... Da, dobro slutite, zvuci su počeli iz daljine i sve kao iz priča. Stigoh nekako do stanice. Još uvek nema autobusa, samo para iz mojih usta, i pokoji lavež pasa. Sećam se da sam pevušio nešto od Bajage kako bih se odvratio od pomisli da bus možda neće doći i da ću morati da stopiram do Niša...

Odjednom, začuo se hodža i prepoznatljiva jutarnja molitva. Slagao bih kada bih rekao, da me na trenutak nije uplašilo i iznenadilo.

Ubrzo je stigao neki čovek, a zatim i autobus. Ušao sam, i seo gde sam prvo mogao. Samo da znate koliko mi se spavalo! Bio sam premoren. Prilazi kondukter i ja kupujem kartu, khm kartu!? Ako je ono karta ja sam princ od ne znam ni ja čega. Komad papira na kome je blede napisana neka brojka, bila je moja karta od Sjenice do Novog Pazara, koju sam morao da čuvam kako bih je kasnije poslao timu iz Kluba putnika.

Navio sam alarm, i zaspao.

Sledeće čega se sećam je Novi Pazar, i užasan smrad WC-a koji sam osetio pošto sam izašao iz busa. Vrlo brzo sam ušao u bus do Niša. Zaista nisam imao namere

da čitam novine koje sam kupio, da slušam muziku i gledam lepote naše zemlje. Izvini Srbijo, neki drugi put, meni su na kopcima bili afrički slonovi.

Ko zna šta sam sanjao. Možda kako letim sa beloglavim supovima, i gledam tačkice na stenama koje pilje u mene, pokušavajući da me uslikaju u veličanstvenom rasponu krila. Te tačkice su bili ljudi, kojima iz očiju, kao vatra, izbija duh avanutra, radoznalosti i putovanja. „Nema stajanja“ kažu njihovih očiju.

Blaženo se nasmeših pošto sam protrljao oči. O da, to je bila naplatna rampa Nais, i ja dođo' u Niš. Nisam ništa pričao ni pevušio (iako to imam običaj da radim u samoći). Bilo, prošlo i ponovilo se još mnogo puta, sa tim mislima sam sa perona krenuo domu.

Džamija i put nazad

Katarina:

Verovatno niko i ne pamti da je ikada slađe spavao nego te noći. Posle onolikog hodanja, komplet lepinja sumnjivog kvaliteta, traganja za beloglavim supovima i tvrđavama u nama, i svih drugih dogodovština koje su čudesno stale u samo malčice više od jednog dana, probudili smo se čak i ranije od planiranog i orniji nego što bi se dalo očekivati. Radosno

ali i pomalo setno pripremali smo se za put kući, i planirali još samo jednu, krajnu destinaciju: Sultan Valide džamiju, centralnu gradsku džamiju u Sjenici.

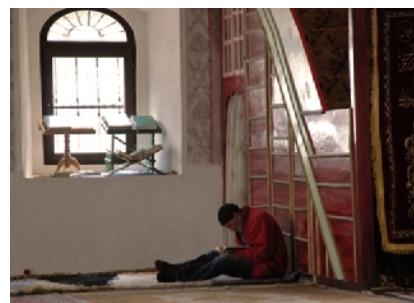

Obukosmo se i popakovasmo sve što je preostalo, pozdravismo se sa divnim nam domaćinima i krenusmo put džamije koja je svima nama delovala mistično i interesantno. I dalje smo, kao najveći čudaci, bili magnet za poglede ljudi koje smo sretali na ulici, a naročito su zbunjeni bili, kada ih upitamo možemo li unutra, oni koje zatekosmo gde sede ispred džamije. Kao sasvim pristojni turisti bili smo tihi, prema običaju se izuli ispred, i onda sa velikim interesovanjem ušli unutra. Prvo na šta nam svima pade pogled beše jedini vernik koji je veoma posvećeno čitao svoju molitvu i nije obraćao pažnju na nas. Interesantno je bilo i to da je na zidovima unutra bilo barem deset časovnika, od kojih je jedan govorio vreme u Sjenici ali i u raznim drugim njima važnim mestima. Na svakom prozoru u

džamiji, a bilo ih je mnogo jer je unutrašnjost veoma lepo osvetljena, stajahu svete knjige islama koje su vernicima pomagale u molitvi. Možda zbog profesionalne filološke deformacije, tek meni su te knjige predstavljale istinsko blago. Prelistala sam verovatno svaku koja se unutra

mogla naći, uživala gledajući sa koliko truda i ljubavi su oslikane i čitala prevode pokušavajući da razumem barem delić onoga što je meni u suštini bilo nepoznato.

Oko knjiga su stajale i mnogobrojne brojanice, poneka više ili manje nalik na hrišćanske, koje su samo dokaz koliko svi mi, bez obzira na religiju i poreklo, verujemo slično i imamo u suštini

iste vrednosti: ljubav i poštovanje, toleranciju i prijateljstvo. No, po izlasku napolje, dok sam još razmišljala o mom malopredašnjem zaključku, jedan prilično neprijatan događaj pokazao mi je usled čega toliki svetski problemi na temeljima religije.

Naime, dok smo svi mi, već obuveni, sedeli na klupicama ispred i čekali efendiju koji je trebalo da svakog časa pristigne i ispriča nam ponešto o džamiji, Marko je, takođe obuven, faotografisao spoljašnjost i okolinu. U tom trenutku jedan vernik, ne toliko stariji od naših vodiča, koji je upravo dolazio do mesta na kome smo sedeli, napao je Marka jer jer pomislio da je obuven ušao unutra. Nije bilo ni poente ni mogućnosti za objašnjavanje situacije, on je pokazivao izuzetnu netrpeljivost prema nama, a činilo se samo zbog toga što ne delimo njegovu veru. Upravo to razlog je našim problemima: što umesto sličnosti tražimo razlike.

Prilično pod utiskom ovog događaja, svi smo se, moramo priznati, ogorčeni uputili Lanetu, razgovarajući o religijama i problemima vezanim za njih. U ovom razgovoru prošao nam je i doručak, pozdravili smo se lepo sa svima i krenuli put autobuske stanice. Pošto smo kupili megalomanske zalihe slatkiša za

put i pozdravili se sa našim divnim rendžerima vodičima, dali smo se na dugačak put ka Beogradu.

Autobus je putovao neverovatno dugo. Toliko da mi se činilo da je naša malena Srbija naprasno dobila razmere Rusije i da smo zapravo transibirskom železnicom putovali od Moskve do Vladivostoka. Stajali smo, što je bilo još bizarnije, na mestima na kojima je delovalo malo verovatno da i divlje zveri obitavaju, a kamoli ljudi. Nigde na vidiku ni kolibe nije bilo, a ljudi su ipak ulazili i izlazili na tim istim „stanicama“ iako ne znaš kako su do njih dospeli niti kuda odatle planiraju da idu. Autobus se punio i praznio a mi smo i dalje sedeli, razgovor je tekao od Sjenice do Andrića, od Meska i beloglavih supova sve do lingvistike, pa nazad do Prijepolja i plave cirade u Mileševi. Pevali smo pesmicu o zeki, Žele zeki, sa leptir mašnom i sa cvikerima, odspavali pomalo, dali se u potragu za lekom protiv glavobolje u tri različita grada, samo da bi se, kada smo ga konačno našli, Uroš setio da nas obavesti da je posedovao jedan sve vreme, i da je samo trebalo da ga tražimo od njega, jer on i nije bio obavešten da nam je potreban. Dokotrljali smo se nekako, u večernjim satima, i do autobuske stanice u Beogradu i prepuni utisaka pozdravili se. Neki su morali da nastave put do Novog Sada, neki do Pančeva, a neki su imali sreće pa im se vikend tu

završavao. Svako je sa svojim mislima krenuo na svoju stranu, ali sve zajedno verujem, u dobrom raspoloženju i sa veselim uspomena.

Na svakoga od nas je, kao što to obično biva, nešto drugo na ovom putovanju ostavilo najjači utisak. Nije potrebno da se prepiremo oko toga šta je to bilo, dovoljno je samo da ga pamtimo. A uz fotografije i putopise, svakom će ponekad zaigrati osmejak na uglu usana kada se toga seti.

Klub putnika Srbije
pod pokroviteljstvom
Ministarstva omladine i sporta

www.serbiatravelers.org
serbiatravelers@yahoo.com
+381 64 36 23 988

Naziv projekta: **Kreativna putnička radionica**

Projekat izveo: **Klub putnika Srbije**, www.serbiatravelers.org

Pokrovitelj: **Ministarstvo omladine i sporta**, www.mos.sr.gov.yu

Realizacija: **2009. godina**

Pomogli su nam:

Milica Nikoletić, Američki kutak Novi Sad

Sever Džigurski, organizacija "Hajde da"

Mesko i Zihno, Rendžeri specijalnog rezervata prirode "Uvac"

Šefko Čolović, lovački dom "Lane", Sjenica

Autori svih tekstova i fotografija su učesnici radionice, osim fotografije salpe, koja je preuzeta iz Vikipedije.

